

गौरिवीतिः शाक्त्यः। इन्द्रः, ९(प्रथमपादस्य) उशना वा। त्रिष्टुप्।

त्र्यर्यमा मनुषो देवताता त्री रोचना दिव्या धारयन्त।

अर्चन्ति त्वा मरुतः पूतदक्षास्त्वमेषामृषिरिन्द्रासि धीरः ॥ ५.०२९.०१

मनुषः- विदुषः। मन ज्ञाने। देवताता- दिव्योपासने। त्र्यर्यमा- त्रीणि अर्यमाणि। त्रीणि दानानि देवर्षिपितृयज्ञभूतानि। दिव्या त्री रोचना- दीप्तिमन्ति तत्फलानि। धारयन्त- धारयन्ति। पूतदक्षाः- पवित्रबलाः। मरुतः- प्राणविशेषा वायवो वा। त्वा- त्वाम्। अर्चन्ति- पूजयन्ति। इन्द्र- विषयवासनेशनाधिदैवत। त्वम्। एषाम्- एतेषाम्। धीरः- धारणाकुशलः। ऋषिः- द्रष्टा। असि- भवसि ॥१॥

अनु यदीं मरुतो मन्दसानमार्चन्निन्द्रं पपिवांसं सुतस्य।

आदत्त वज्रमभि यदहिं हन्नपो यहीरसृजत्सर्तवा उ ॥ ५.०२९.०२

यत्- यदा। मरुतः- प्राणविशेषाः। मन्दसानम्- तृप्यन्तम्। सुतस्य- निष्पन्नस्य रसस्य। पपिवांसम्- भावुकम्। इन्द्रम्- ईशनाधिदैवतम्। अनु आर्चन्- अपूजयन्। यत्- यदा। वज्रम्। आदत्त- स गृहीतवान्। यत्- यदा। अहिम्- वृत्रम्। हन्- व्यनीनशत्। तदा। सतर्वि- प्रवाहाय। यहीः- महतीः। अपः- जीवजलधाराः। असृजत्- ससर्ज ॥२॥

उत ब्रह्माणो मरुतो मे अस्येन्द्रः सोमस्य सुषुतस्य पेयाः।

तद्धि हव्यं मनुषे गा अविन्ददहन्नहिं पपिवाँ इन्द्रो अस्य ॥ ५.०२९.०३

उत- अपि च। ब्रह्माणः- मेधाविनः। मरुतः। इन्द्रः। मे- मम। अस्य- एतस्य। सुषुतस्य- सुष्ठु निष्पादितम्। सोमस्य- रसम्। पेयाः- अनुभवत। तत्। हि- खलु। हव्यम्- हविः। अस्य- एतम्। इन्द्रः। पपिवान्- अनुभूय। मनुषे- मनुष्याय। गाः- चिद्रश्मीन्। अविन्दत्- लेभे ज्ञातवान् वा। अहिम्- आवरणम्। अहन्- बिभेद ॥३॥

आद्रोदसी वितरं वि ष्कभायत्संविद्यानश्चिद्वियसे मृगं कः ।

जिगर्तिभिन्द्रो अपजर्गुराणः प्रति श्वसन्तमव दानवं हन् ॥ ५.०२९.०४

रोदसी- द्यावापृथिव्यौ । वितरम्- अतिशयेन । वि ष्कभायत्- व्यस्तभ्रात् । संविद्यानः- सङ्गच्छमानः । मृगम्- वृत्रमावरणम् । भियसे- भयाय । कः- अकरोः । जिगर्ति- आच्छादयन्तम् । श्वसन्तम्- भयेन वेगश्वाससम्पन्नम् । दानवम्- खण्डप्रज्ञाप्रतीकराक्षसम् । दो अवखण्डने । अपजर्गुराणः- आच्छादनाद्विमोचयन् । इन्द्रः । अव हन्- हतवान् ॥ ४ ॥

अध क्रत्वा मघवन्तुभ्य देवा अनु विश्वे अददुः सोमपेयम् ।

यत्सूर्यस्य हरितः पतन्तीः पुरः सतीरुपरा एतशे कः ॥ ५.०२९.०५

अध- अथ । क्रत्वा- प्रज्ञया । मघवन्- इन्द्र । तुभ्यम्- ते । देवाः । विश्वे- सर्वे । सोमपेयम्- रसानुभवम् । अनु अददुः- समर्पितवन्तः । सूर्यस्य- सवितुरात्मन इत्याध्यात्मिके । हरितः- आकर्षणशक्तिभूताः । पतन्तीः- सरन्तीः । सतीः । उपराः- मन्दगतीः । पुरः- प्रत्यक्षतः । एतशे- अश्वाय प्राणाय । कः- अकरोः ॥ ५ ॥

नव यदस्य नवतिं च भोगान्साकं वज्रेण मघवा विवृश्चत् ।

अर्चन्तीन्द्रं मरुतः सधस्थे त्रैष्टुभेन वचसा बाधत द्याम् ॥ ५.०२९.०६

अस्य- एतस्य शम्बरस्य जडोपलक्षितमेघप्रतीकस्य । नव नवतिं भोगान्- प्रभूतावरणानि पुराणि । वज्रेण- स्वायुधेन । मघवा- इन्द्रः । विवृश्चत्- बिभेद । इन्द्रम्- ईशनाधिदैवतम् । मरुतः- प्राणविशेषाः । सधस्थे- सहस्थाने । त्रैष्टुभेन वचसा- श्रुतिमन्त्रेण । अर्चन्ति- पूजयन्ति । सोपि । द्याम्- दीप्तं शम्बरम् । बाधत- अबाधत ॥ ६ ॥

सखा सख्ये अपचत्तूर्यमग्निरस्य क्रत्वा महिषा त्री शतानि ।

त्री साकमिन्द्रो मनुषः सरांसि सुतं पिबद्वृत्रहत्याय सोमम् ॥ ५.०२९.०७

सखा- सुहृत् । सख्ये- सुहृदे । तूयम्- क्षिप्रम् । अग्निः- सत्क्रतुः । क्रत्वा- प्रज्ञया । त्री शतानि-
प्रभूतानि । महिषा- महान्ति भावनानि । अपचत्- पक्वमकरोत् । मनुषः- उपासकस्य । त्री सरांसि
सुतम्- प्रभूतं निष्पादितम् । सोमम्- रसम् । इन्द्रः- परमेश्वरः । वृत्रहत्याय- आवरणनाशनाय ।
पिबत्- अन्वभवत् ॥७॥

त्री यच्छता महिषाणामघो मास्त्री सरांसि मघवा सोम्यापाः ।

कारं न विश्वे अहन्त देवा भरमिन्द्राय यदहिं जघान ॥ ५.०२९.०८

यत्- यदा । त्री शता महिषाणां माः- प्रभूतानां महतीनां भावनानां मानानि । अघः- स्वीकृतवान् ।
मघवा- इन्द्रः । त्री सरांसि सोम्यापाः- प्रभूतरसानन्वभवत् । यत्- यदा । अहिम्- वृत्रम् । जघान-
अहनत् । तदा । कारम्- कर्तारम् । न- सम्प्रति । भरम्- भरणशीलम् । इन्द्राय- इन्द्रम् । विश्वे-
सर्वे । देवाः । अहन्त- आह्वानं चक्रुः ॥८॥

उशना यत्सहस्यैश्चर्यातं गृहमिन्द्र जूजुवानेभिरश्वैः ।

वन्वानो अत्र सरथं ययाथ कुत्सेन देवैर्वनोर्ह शुष्णम् ॥ ५.०२९.०९

यत्- यदा । उशना- कामयमानोग्निः । इन्द्र- परमेश्वर त्वं च । सहस्यैः- अभिभावुकैः ।
जूजुवानेभिः- गतिशीलैः । अश्वैः- प्राणतुरगैः । गृहम्- यजमानसदनम् । अयातम्- अगच्छतम् ।
अत्र- तदा । कुत्सेन- कर्मशीलेनोपासकेन । कुत्सा एते हर्यश्वाय शूषमिति श्रुतावेवमेव दृश्यते ।
सरथम्- समानरथे । वन्वानः- वृत्राणि हिंसन् । ययाथ- अगच्छथम् । देवैः- द्योतनशक्तिभिः ।
शुष्णम्- शोषकम् । अवनोः- हिंसितवान् ॥९॥

प्रान्यच्चक्रमवृहः सूर्यस्य कुत्सायान्यद्वरिवो यातवेऽकः ।

अनासो दस्यूरमृणो वधेन नि दुर्योण आवृणद्भ्रवाचः ॥ ५.०२९.१०

अन्यत् सूर्यस्य चक्रम्- कालचक्रम् । प्र- प्रकर्षेण । अवृहः- पृथक्कृतवान् । कुत्साय- कर्मशीलाय ।
अन्यत् । वरिवः- उत्तमलक्ष्यस्य । यातवे- प्राप्त्यै । अकः- अकरोः । वधेन- प्रहारेण । अनासः-

नासिकोपलक्षितप्राणाकुशलानि । दस्यून्- स्तेनभावनानि स्वार्थभावनानि । अमृणः- हिंसितवान् ।
दुर्योणे- युद्धे । मृदवाचः- दुष्टवाग्युक्तानि रक्षांसि । नि आवृणक्- हिंसितवान् ॥१० ॥

स्तोमासस्त्वा गौरिवीतेरवर्धन्नरन्धयो वैदथिनाय पिप्रुम् ।

आ त्वामृजिश्वा सख्याय चक्रे पचन्पक्तीरपिबः सोममस्य ॥ ५.०२९.११

गौरिवीतेः- चिद्रश्म्यनुभूतिसम्पन्नस्यर्षेः । स्तोमासः- मन्त्राः । त्वा- त्वाम् । अवर्धन्- अवर्धयन् ।
वैदथिनाय- याज्ञिकाय । पिप्रुम्- शुद्धाकाशवद्विस्तृतचित्तं कल्मषभावैः पूरकं रक्षः । अरन्धयः-
बाधितवान् । त्वाम् । ऋजिश्वा- आर्जवगतिः । सख्याय- मैत्र्यै । आ चक्रे- अकरोत् । अस्य-
एतस्य । पक्तीः- पक्तव्यानि चित्तभावनानि । पचन्- पक्वं कुर्वन् । सोमम्- रसम् । अपिबः-
अन्वभवः ॥११ ॥

नवग्वासः सुतसौमास इन्द्रं दशग्वासो अभ्यर्चन्त्यर्कैः ।

गव्यं चिदूर्वमपिधानवन्तं तं चिन्नरः शशमाना अप ब्रुन् ॥ ५.०२९.१२

नवग्वासो दशग्वासः- प्रभूतोपासनगतयः । सुतसौमासः- रसनिष्पादकाः । इन्द्रम्- परमेश्वरम् ।
अर्कैः- मन्त्रैः । अभ्यर्चन्ति- पूजयन्ति । ऊर्व- विस्तृतम् । अपिधानवन्तम्- आच्छादितम् ।
गव्यम्- चिद्रश्मिसमूहम् । तम् । नरः- उपासकाः । शशमानाः- मन्त्रसम्पन्नाः । अप ब्रुन्-
अपावृण्वन् ॥१२ ॥

कथो नु ते परि चराणि विद्वान्वीर्या मघवन्या चकर्थ ।

या चो नु नव्या कृणवः शविष्ठ प्रेदु ता ते विदथेषु ब्रवाम ॥ ५.०२९.१३

मघवन्- इन्द्र । या- यानि । चकर्थ- अकरोः । तानि वीर्याणि । विद्वान्- जानन् । कथो - कथम् ।
नु- क्षिप्रम् । ते- त्वाम् । परि चराणि- परिचरणं करिष्ये । या- यानि । च । शविष्ठ- बलिष्ठ । नव्या-
अभिनवानि । कृणवः- अकरोः । ता- तानि । ते- त्वदीयानि । विदथेषु- यज्ञेषु । प्र ब्रवाम- प्रकर्षेण
ब्रूम ॥१३ ॥

ए॒ता वि॒श्वा च॒कृ॒वाँ इ॒न्द्र भूर्य॑परीतो ज॒नुषा वी॒र्येण॑ ।

या चि॒न्नु वज्रि॑न्कृ॒णवो दधृ॑ष्वान्न ते॒ वर्ता॑ तवि॒ष्या अ॒स्ति तस्याः॑ ॥ ५.०२९.१४

इन्द्र- परमेश्वर । जनुषा- आविभविन । वीर्येण- पराक्रमेण । भूरि- प्रभूतानि । एतानि- इमानि ।
विश्वा- सर्वाणि । अपरीतः- अपरिगतः सन् । चकृवान्- अकरोः । वज्रिन्- वज्रपाणे । या- याम् ।
दधृष्वान्- शत्रून् धर्षयन् । कृणवः- अकरोः । तस्याः । तविष्याः- शक्त्याः । ते- तव । वर्ता-
आवारकः । न कोप्यस्ति ॥१४ ॥

इन्द्र॒ ब्रह्म॑ क्रि॒यमा॑णा जुष॒स्व या ते॑ शवि॒ष्ठ न॒व्या अ॒कर्म॑ ।

वस्त्रे॑व भ॒द्रा सु॒कृता॑ वसू॒र्यु रथं॑ न धीरः॒ स्वपा॑ अतक्षम् ॥ ५.०२९.१५

शविष्ठ- बलिष्ठ । इन्द्र । या- यान् । नव्या- अभिनवान् । ते- त्वदर्थम् । अकर्म- कृतवन्तः । तान् ।
ब्रह्म क्रियमाणा- मेधाकर्तृन् । जुषस्व- सेवस्व । वसूयुः- सम्पत्कामः सन् । स्वपाः- शोभनकर्मा
सन् । धीरः- धारणाकुशलोऽहम् । सुकृता- सुष्ठु रचितानि । भद्रा- मङ्गलानि । वस्त्रेव- वासांसीव ।
रथं न- रथमिव । अतक्षम्- तनूकृतवान् ॥१५ ॥